

Yttrande om utredning DS 2023:15

Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn

Sammanfattningsvis ställer sig Botkyrka kommun bakom förslaget och i synnerhet de ändamål som förslagen anses uppnå. Botkyrka kommun anser dock att ett antal av de förslagen som lagts fram behöver övervägas ytterligare och att de övervägningar som lagts fram i vissa delar av förslaget behöver fördjupas. I synnerhet anser kommunen att förslaget behöver ta större hänsyn till de enskildas integritet i vissa delar samt delar inte helt uppfattningen som lagts fram i förslaget att samtliga åtgärder kommer bidra till att öka förtroendet för socialtjänsten.

Nedan följer en genomgång av Botkyrka kommuns synpunkter utifrån de lagförslag och förändringar som framkommer av utredningen.

Anmälningsskyldighet

Botkyrka kommun ställer sig bakom förslaget att det av lag ska uttryckligen framgå vilka myndigheter som är skyldiga att anmäla oro för barn. Kommunen delar dock Ekobrottsmyndighetens uppfattning att det i dagsläget inte är motiverat att inkludera dem i den bestämmelsen utifrån att deras arbetsområde ytterst sällan berör barn och unga, och för de fallen finns det redan en motsvarande skyldighet för polismyndigheten.

Vidare delar Botkyrka kommun den bedömning som läggs fram i sektion 7.5.2 att även Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Kronofogdemyndigheten, Kustbevakningen, länsstyrelserna, Skatteverket och Tullverket ska vara inkluderade i anmälningsskyldigheten. Botkyrka kommun anser dock att det är av yttersta vikt att dessa myndigheter får det stöd de behöver för att utveckla sin kompetens på dessa områden. Då utredningen även lägger fram som förslag att samtliga orosanmälningar ska medföra öppnandet av en personakt för barnet samtidigt som dessa orosanmälningar inte ska gallras, är det viktigt att det inte lämnas in orosanmälningar som är uppenbart ogrundade då detta medför att det enskilda barnet och dess familj kommer förekomma i socialtjänstens register för en väldigt lång tid.

Vidare behöver det också resoneras i större utsträckning kring huruvida det stora antalet myndigheter som föreslås bli anmälningsskyldiga kommer att medföra negativa konsekvenser för förtroendet för svenska myndigheter i allmänhet. Det är inte osannolikt att en rädsla för orosanmälningar kommer medföra att personer som annars hade sökt stöd hos exempelvis arbetsförmedling eller försäkringskassa väljer att undvika det och därmed hamnar i ett större utanförskap. Botkyrka kommun anser dock fortsatt att den föreslagna förändringen är proportionerlig gentemot denna risk.

Gällande förslaget i sektion 7.5.3 avseende ordningsvaktens skyldighet att lämna in orosanmälningar anser Botkyrka kommun att förslaget är positivt men menar samtidigt att det behöver förtydligas huruvida ordningsvakter förväntas lämna in orosanmälningar även i de fall de inte har haft möjlighet att kontrollera barnets identitet. Botkyrka kommun anser att det är väldigt viktigt att identitet på barnet är fastställt vid en orosanmälan, samtidigt som kommunen delar utredningens bedömning att ordningsvakter inte ska ges utökade befogenheter att med tvång kontrollera identitet.

Återkoppling till den som anmält oro för barn

Botkyrka kommun är positiv till att det inte införs en reglering som stadgar att återkoppling alltid ska vara obligatorisk. Kommunen delar utredningens uppfattning att återkoppling inte görs i den utsträckning som önskas samt orsakerna till detta. En obligatorisk återkoppling anses dock inte som en ändamålsenlig lösning.

Botkyrka kommun anser att förslaget med en skriftlig återkoppling är positivt, i synnerhet om ett standardformulär tas fram i enlighet med vad som beskrivs i utredningen. Att tidsfristen ska vara kopplad till den tidsfrist som redan gäller för bedömning om att inleda en utredning enligt 11 kap 1 § SoL är en praktisk lösning.

Botkyrka kommun instämmer också i behovet av en ny sekretessbestämmelse, både för orosanmälningarna i sig och återkopplingen av dessa. Det finns dock en viss oro för hur de skriftliga återkopplingarna ska hanteras av den mottagande myndigheten. Socialtjänsten har i allmänhet omfattande tekniska och praktiska möjligheter att på ett säkert sätt ta hand om de känsliga personuppgifter som framkommer inom ramen för ett ärende. Däremot är det inte säkert att det inom alla de myndigheter som föreslås bli anmälningsskyldiga finns lämpliga rutiner och system för att hantera dessa känsliga uppgifter. Detta aktualiseras ytterligare om skyldigheten även gäller gentemot ordningsvakter då dessa anställs genom privata företag. Risken för oavsiktliga utlämningar av sekretesskänsliga uppgifter ökar genom införandet av skriftlig återkoppling.

Utökade möjligheter att ta del av uppgifter ur misstanke- och belastningsregistren

Botkyrka kommun är positiv till ändamålet med förslaget och anser att förslaget på ett bra sätt kommer medföra att dessa utdrag kan utgöra en viktig del av socialtjänstens bedömningsunderlag. Samtidigt ställer sig kommunen delvis kritisk till förslaget att dessa underlag *ska* inhämtas i samtliga ärenden om det inte är uppenbart obehövt. En formulering om att socialtjänsten *bör* inhämta underlag hade varit tillräcklig för att både tillgodose behovet med förslaget (att socialtjänsten ska inhämta underlag i större utsträckning) samtidigt som det fortsatt medgett ett visst bedömningsutrymme. Risken med formuleringen i dess nuvarande form är att underlag alltid begärs in och att socialtjänsten då får del av känslig information som kanske inte överhuvudtaget är relevant för den aktuella oron eller behovsbilden för barnet.

Botkyrka kommun delar därför inte heller helt bedömningen om att ett *ska*-krav kommer medföra ett ökat förtroende för socialtjänsten. Ett *bör*-krav hade kunnat tillgodose samma behov – att det är tydligt att det är en uppgift som socialtjänsten har – men utan att medföra risken att dessa intyg inhämtas i onödan och det intrång i den personliga integriteten som det medför. Medan ett ökat inhämtande av registerutdrag kanske medför en *allmän* bild av en socialtjänst som mer professionell, finns det en risk att det skapar en ökad motsättning mellan de enskilda familjemedlemmarna och socialtjänsten, och dessutom späder på bilden av socialtjänsten som en kontrollerande och straffande myndighet i stället för en myndighet som respekterar den enskildes självbestämmande och som arbetar stödjande.

Förslaget bedöms även medföra en ökad administration som också blir kopplad till bedömningen huruvida begäran faktiskt är rättfärdigad, även om Botkyrka kommuns bedömning är att integritetshänsynen är ett större problem än det administrativa arbetet i detta fall.

Slutligen måste det även problematiseras, återigen ur integritetshänsyn, att även om det enbart är de relevanta delarna ur registerutdragen som ska redovisas i socialtjänstens utredning så ska dessa registerutdrag ändå sparas i barnets akt på samma sätt som övriga handlingar. Detta medför att socialtjänsten alltid kommer ha tillgång till dessa uppgifter, men även att barnet skulle kunna ha möjlighet att ta del av dessa uppgifter även om de inte återges i utredningen. Rimligtvis skulle dessa uppgifter eventuellt kunna omfattas av sekretess även mot barnet när denne blivit vuxen i enlighet med 26 kap 1 § OSL (då partsinsyn inte längre är tillämplig efter avslutat ärende), men risken är att denna typ av maskering inte görs då menprövningar när en part själv begär ut sina handlingar oftast inte görs med samma noggrannhet som när någon utomstående eller obehörig gör samma begäran.

Gallringar och sökbarhet av handlingar som rör barn

Botkyrka kommun instämmer i utredningens förslag om att orosanmälningar som inte lett till utredning ska vara sökbara. Det nuvarande hanteringssättet med s.k. kronpärm är onödigt omständligt givet den tekniska utvecklingen som skett på området under de senaste 20 åren. Kommunen anser dock att kombinationen med två av de andra förslagen – att anmälan alltid ska leda till att en akt öppnas och att handlingar om ett barn inte ska gallras förrän 60 år efter barnets födelse – medför en oproportionerligt stor hantering av personuppgifter i förhållande till de intressen som förslaget avser tillgodose.

Botkyrka kommun förstår bakgrunden till att det önskas att en personakt öppnas så fort en orosanmälan inkommer och anser att det både förenklar socialtjänstens hantering i det initiala skedet samt möjliggör just den sökbarhet som önskas för de fall det tidigare kommit in orosanmälningar som inte lett till utredning. Däremot ser inte Botkyrka kommun behovet av att ändra gallringsföreskrifterna på det sätt som föreslås. Medan rättssäkerhetsaspekterna som förs fram i sektion 10.8.4 till stor del är relevanta finns vissa reservationer under följande stycke avseende hur stor användning socialtjänsten kommer ha av uppgifter i tidigare orosanmälningar. Botkyrka kommun anser att *så länge som tidigare orosanmälningar är sökbara* finns det inte något behov att ge dessa en längre gallringsfrist än fem år. Om det gått fem år sedan tidigare orosanmälan är omständigheterna i ärendet med största sannolikhet så annorlunda att den tidigare orosanmälan inte kommer vara till någon nytta.

Botkyrka kommun anser att det återigen finns integritetshänsyn i den föreslagna hanteringen av personuppgifter som inte till fullo övervägts. Förslaget kommer säkerligen medföra positiva effekter i vissa fall. Samtidigt kommer det att finnas ärenden där en relativt mild oro leder till en orosanmälan – vilket i sin tur leder till att känsliga uppgifter om ett barn och dess familj kommer förvaras i upp till 60 år. Som tidigare nämnts måste detta problematiseras, inte minst då kretsen för anmälningsskyldiga myndigheter också föreslås utvidgas. Vetskapen att man återfinns i ett myndighetsregister, för det fall man uppfattat anledningen som ogrundad, kommer inte bidra till ett förtroende för socialtjänsten.

Informationsdelning mellan myndigheter inom socialtjänsten i brottsförebyggande syfte

Botkyrka kommun ställer sig bakom förslaget i sektion 11.6.1 i dess helhet. Som en kommun inom Stockholms län förekommer det ofta ärenden där oroande uppgifter inkommer om barn som tillhör grannkommunen, eller där hemvisten inte är helt utredd. Det kan förekomma att barn som har sin hemvist i Botkyrka kommun ingår i en umgängeskrets med barn från andra kommuner och det kommer i sådana ärenden vara användbart att kunna utbyta information för att respektive kommun ska kunna sätta in rätt insatser vid behov.

Socialnämndernas inhämtande av uppgifter avseende frågor om vårdnad, boende och umgänge

Botkyrka kommun ställer sig bakom förslagen. Möjligheten att inhämta information från referenspersoner utan samtycke medför i och för sig ett visst intrång i självbestämmanderätten för vårdnadshavare men medför samtidigt möjligheter till ett mer rättvisande underlag. Gällande möjligheten att inhämta information från skolväsendet i större utsträckning är detta i sig positivt då det skapar en harmonisering mellan socialtjänstens utredningsbefogenheter för att skydda barn i enlighet med 14 kap 1 § SoL och i samband med utredning om vårdnad och boende. Samtidigt har Botkyrka kommun inte uppfattat den nuvarande regleringen som något praktiskt problem och är därför inte helt övertygad om förslagets faktiska inverkan. Slutligen ser Botkyrka kommun positivt på de ökade möjligheterna att skydda uppgifter om exempelvis vistelseort vid risk för våld inom familjen som redogörs för i sektion 12.5.3

Ekonomiska konsekvenser för kommunen

Botkyrka kommun delar uppfattningen att fler anmälningsskyldiga myndigheter kommer medföra ökade kostnader för kommunerna. Botkyrka kommun är delvis tveksam gällande beräkningen att en orosanmälning tar i snitt en timme att hantera, särskilt givet den ökade administrering som medförs då förslaget också är att en personakt ska öppnas vid varje orosanmälning för ett nytt ärende.

I förslaget konstateras vidare att en ökad skyldighet att begära in registerutdrag enbart kommer leda till en marginell ökning vilket i och för sig är sant, men det måste ses som en del i en helhet där ett flertal av dessa förändringar medför en ökad administrativ börda för verksamheterna. Skriftlig återkoppling kommer även det leda till en ökad administrativ börda vilket utredningen inte anser är kostnadsdrivande. I bedömningen konstateras att flera olika moment kommer medföra mer administrativt arbete men att dessa för sig är försumbara. Botkyrka kommun menar att kombinationen av dessa förslag, givet att alla antas, ändå kommer medföra vissa ekonomiska konsekvenser i form av den arbetstid som tas i anspråk för de administrativa åtgärderna, i synnerhet till en början.

Botkyrka kommun ställer sig slutligen bakom ställningstagandet att kostnaderna till följd av den ökade anmälningsskyldigheten ska finansieras av den kommunala finansieringsprincipen men skulle även önska att viss finansiering även erbjöds för övriga förslag.

Socialnämnd

2023-10-24

Kod: 1.1.6.7

Dnr: SN/2023:00281

§ 144 Svar på remiss DS 2023:15 - Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn

Beslut

1. Socialnämnden godkänner förslag till yttrande enligt bilaga till tjänsteskrivelsen.
2. Yttrandet översänds till Socialdepartementet

Protokollsanteckning

Albin Persson (M) och Michael Erikson (M) antecknar till protokollet:

"Yttrandet kring att ge fler verktyg för att säkra skyddet för barn och förebygga brott är välformulerat och nyanserat i stort. Vi delar stora delar av yttrandets uppfattning och står bakom det.

Däremot vad gäller "delpunkten 3" vad gäller utökade möjligheter att inhämta information kring misstanke- och brottsregister delar vi inte uppfattningen som beskrivs i Yttrandet.

Vi anser inte alls att det är integritetskränkande på det sätt som beskrivs att begära ut upplysningar och ta del av information om anhöriga eller närstående till den unge.

Det skapar istället en tydlighet och transparens på vilket ett välgrundat beslut kan fastställas."

Sammanfattning av ärendet

Botkyrka kommun har valts ut som remissinstans om förslagen som lagts fram i Socialdepartementets utredning Ds 2023:15, Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn. Socialnämnden yttrar sig för Botkyrka kommuns räkning.

Utredningen innefattar ett flertal förslag i syfte att både tydliggöra socialtjänstens ansvar samt möjliggöra fördjupat samarbete och förenkla tillgången till information. Syftet är att socialtjänsten ska få fler verktyg för att säkerställa barns skydd.

I det föreslagna yttrandet framförs att förslagen i sin helhet är bra och kommer att uppfylla de syften som lagts fram i utredningen. Dock hade det i vissa fall behövts ett fördjupat resonemang kring huruvida de utvidgade befogenheterna för socialtjänsten är proportionerliga i förhållande till barns skydd.

Barnkonsekvensanalys

Beslutet att avge yttrande påverkar inte direkt eller indirekt barns bästa.

Ekonomiska konsekvenser

Beslut att avge yttrande medför inte några ekonomiska konsekvenser.